

#sihist. lsto 15/19.2.1986

OULUN YLIOPISTO
HISTORIAN LAITOS

TUTKIMUSKERTOMUS
PELLO, PIKKUTAIVAANKANGAS KESÄKUUSSA 1984 (PP-84)

Pentti Koivunen Eero Jarva

11 karttaa
27 valokuvaa

PP-84

Pellon kirkonkylä, Nivanpään Pikkutaivaankangas

Kaavoitetun alueen korttelit 232 ja 233

Peruskarttalehti no. 2623 11 Pello

Koordinaatit: x 7410 050; y 497 350; z 88-92 m

Maanomistaja: Pellon kunta

JOHDANTO

Tutkimukset lähtivät liikkeelle kesäkuussa 1983, kun Pellon kunnan rakennustarkastaja Ensio Linde soitti lehtori Pentti Koivuselle ilmoittaen rakennuskaavoitetulla alueella olevista, ilmeisesti ihmisen tekemistä kivilatomuksista. Lehtori Koivunen teki ilmoituksen johdosta tarkastusmatkan Pelloon 22.6., josta hän on laatinut raportin ja lähettänyt sen myös museovirastolle 30.8.1983. Tarkastuksessa todettiin useiden kiviraunioiden lisäksi patkittain kiviaitaa turvekerroksen seasta. Paikkakuntalaisten keskuudessa oli yleinen käsitys, että kivirauniot olisivat hautoja. Niitä tiedettiin jopa silloin tällöin tutkitun; esimerkiksi mainittiin, että 1950-luvulla eräs kasa avattiin löytämättä mitään, vaikkakin toisen version mukaan kivien alta löytyi silloin tuohikerros ja sen alta mustaa mönjää.

Syyskuussa 1983 (12. - 13. päivinä) lehtori Koivunen kävi arkeologian opiskelijoiden kanssa paikan päällä inventointikurssin yhteydessä, jolloin alue paalutettiin koordinaatistoon ja piirrettiin karttaluonnos mittakaavassa 1:100. Tällöin havaittiin 24 kivirauniota ja edellämainitut kiviaidan rippeet noin 40 x 50 m² laajalla terassimaisella alueella. Samassa yhteydessä havaittiin hieman alempana maastossa toinen terassimuodostelma ja siinä selvä peltoalue maatuneiden ojien ympäröimänä sekä useita kiviraunioita sielläkin ja lisäksi asumuksen pohjaa muistuttava jäännös, jonka päällä nähtiin turvekerroksen alta kaksi pientä kivikasaa.

Tutkimusten kohde sijaitsee pienehköllä Pikkutaivaankankaaksi kutsutulla vaaralla Torniojoen polvekkeessa. Maaston korkeus meren pinnasta on kaivausalueella 88-92 m ja vaaran korkein kohta on noin 97 m. Alue on kokonaisuudessaan havupuumetsän peittämää siten, että suunnilleen 90 m:n käyrän yläpuolella, uuden Sällintien yläpuolella, puusto on enimmäkseen tukkimittaista mäntyä ja siitä alaspäin, etenkin Sällintien alapuolisella alueella, kuusta esiintyy huomattavasti enenevässä määrin, varsinkin peltoalueen tuntumassa, jossa maasto on lievästi rämettynyt. Ylempänä maaperä on puhtaasti hiekka- ja sorapitoista ja hyvin kivistä.

Tutkitun alueen kokonaislaajuus on noin 0,5 hehtaaria, josta avattu pinta-ala on suunnilleen 500 m².

Kaivaustutkimukset keskittyivät edellä kuvatuille kahdelle terassi-alueelle, joista käytettiin nimityksiä A ja B. Ylemmällä A-terassilla käytettiin mittauksiin edellisenä syksynä luotua koordinaatistoa, alemmalla B-terassilla puolestaan toista kaivausten alussa luotua koordinaatistoa. Tutkimuksella pyrittiin käytettävissä olleissa ajallisissa ja muissa asiaan vaikuttavissa puitteissa hankkimaan mahdollisimman laaja yleiskuva alueen muinaisjäänteiden luonteesta sekä erityisesti siitä kysymyksestä, oliko paikallisten asukkaiden vaalimalle käsitykselle kivikasoista lappalaisten häutoina löydettävissä vahvistusta. Alueen jäänteitä dokumentoitiin sellaisenaan sekä suhteellisen laajassa määrin myös turvekerros poistettuna. Yksityiskohtaisen tiedon hankintaan turvekerroksen alaisista rakenteista ja kulttuurikerroksista niitä purkamalla ja kaivamalla ryhdyttiin vain muutamissa rajoitetuissa tapauksissa. Laajasti koko alueella suoritettiin metallinetsinharavointia ja lisäksi A-terassilla otettiin laaja sarja fosfaattianalyysiin tarkoitettuja näytteitä. Paleobotaanisiin tutkimuksiin otettiin näytteet kaikista tutkituista maakerroksista. Hautateorian tutkimiseksi sekä B-terassin pellon viljelyn suhteen keskusteltiin kaivausten aikana paikallisten asukkaiden kanssa. B-terassin peltoviljelyksestä saatiin asukkailta kuulla, että peltoa ei oltu kynnetty sitten toisen maailmansodan jälkeen, mikä sopi hyvin yhteen siinä kasvavan vanhimman puuston iän kanssa. Hautateorian suhteen saatiin viitteitä siitä kuinka vanha tämä käsitys on.

Tutkimuksen aikana havaittiin lisäksi oja- ja kiviaitamuodostelmia metsässä noin sadan metrin päässä kaavoituskiintopisteestä 71212 länsilounaaseen (41, 3 piirua). Näiden dokumentointi rajoittui karttaluonnokseen ja valokuviin.

Dokumentoinnissa on sovellettu tällä hetkellä useissa maissa käytettyä, ensisijaisesti englantilaisen E. Harrisin kehittämää menetelmää. Tässä merkitään arabialaisin numeroin yhtenäisenä sarjana kaikki tietyllä kaivausalueella tutkimuksissa havaitut stratigrafiset yksiköt olkoonpa kyse päällekkäin kasaantuneista maakerroksista, rakenteista tai niitä tuhotessa syntyneistä leikkauspinnosta (kuten ojat ja kuopat). Kaikki stratigrafisten yksiköiden välisten suhteiden kannalta keskeiset seikat ja muut asianmukaiset huomiot on merkitty muistiin siihen tarkoitukseen laaditulle lomakkeelle. Kyseiseen dokumentointijärjestelmään olennaisena osana kuuluvaa ns. Harrisin matriisia ei vielä tässä vaiheessa ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi esittää. Kaivaustekniseltä kannalta katsottuna tutkimukset eivät poikenneet mitenkään aiemmista menetelmistä. A-terassin kiviaitamuodostelmat on piirretty diakuvien perusteella maastossa laadittuun karttapohjaan, jossa kaivausalueiden rajat ja tietyt kiintopisteet on tarkalleen merkitty. Kuvauksen optisia vääristymiä ei ole pyritty oikaisemaan aivan yksityiskohtaisesti, joten tässä suhteessa piirroksessa esiintyy epätarkkuuksia ja siihen on sen vuoksi suhtauduttava asianmukaisin varauksin. Muut taso- ja leikkauspiirroksot on laadittu piirrustuskehikon, vaaituskoneen ja kolmiomittausten avulla saatujen yksityiskohtaisten mittausten avulla.

Erilaisia tutkimuksissa todettuja rakenteellisia kohteita kuten rautioita, kiviaitoja, kuoppia yms. on nimetty molemmilla terasseilla omalla numerosarjalla siinä järjestyksessä kuin ne on kirjattu. Nämä numerot on merkitty piirroksissa neliöiden sisälle erotuksena eri stratigrafisten yksiköiden merkitsemistavasta, jossa on käytetty numeroita ympyröiden sisällä. Tekstissä kohteiden numeroiti on erotettu merkillä "<1...>" ja yksittäisten kohteiden stratigrafisten yksiköiden numerot on kirjoitettu kaarisulkujen sisään, "(1...)". Edelleen piirroksissa on kaivetun alueen rajat osoitettu merkillä " - - - - - " ja maakerrosten ja muiden stratigrafisten yksiköiden rajat on vedetty yhtenäisellä viivalla, ellei rajojen epäselvyyden vuoksi ole katsottu tapeelliseksi käyttää katkoviivaa tai hypoteettisissa tapauksissa pisteviivaa.

Kaivaukset alueella aloitettiin museoviraston myöntämän tutkimusluvan mukaisesti 4.6.1984 ja ne toteutettiin toisaalta yliopiston opetuskaivauksina ja toisaalta työllisyystyövoimaa käyttävänä tutkimuksena.

Kaivaukset suoritettiin lehtori P. Koivusen johdolla ja assistentti Eero Jarvan avustuksella. Lisäksi historian laitokselta osallistui tutkimuksiin neljä muuta henkilökunnan jäsentä 1-3 viikon ajan. Viisi opiskelijaa oli harjoittelemassa kahden viikon jaksoissa (3 + 2) ja työllisyystyöntekijöitä oli kaivauksilla käytössä enimmillään 8 kokopäivätyössä ja 10 osapäivätyössä. Historian laitoksen henkilökunta ja opiskelijat olivat mukana Oulun yliopiston varoilla. Kaivauksen rahoitukseen saatiin yliopiston ulkopuolisia varoja työllisyystyövoiman palkkauksen lisäksi Pellon kunnalta avustuksena 21 000 mk.

A-TERASSI

Tutkimuksen kuluessa avattiin turvekerroksen peitosta näkyviin ennalta havaitut rauniot ja kiviaitamudostelmat. Lisäksi onnistuttiin löytämään pitkälti jäänteitä kiviaitarakenteista, jotka olivat vain vaivoin todettavissa turvekerroksen päältä. Muutamit aiemmin irrallisina raunioina pidetyt kivikasat osoittautuivat kiviaidan osiksi.

Kaivaukset osoittivat, että etukäteen hajanaisilta vaikuttaneet aitarakenteet muodostivat kaksi varsin selväpiirteistä eri kehää, I ja II. Kehän I rajaama alue on laajuudeltaan noin kuusi aaria. Siihen kuului runsas määrä ennalta havaittuja, paikalle luonteenomaisia pienehköjä, läpimitaltaan keskimäärin kolme-neljä metriä olevia kiviraunioita, jotka olivat paikoin hyvin säännönmukaisessa järjestyksessä. Sen sijaan kehän II ympäröimällä alueella, jonka pinta-ala on noin kolme aaria, löydettiin kiviraunioita vain erittäin niukasti (rauniot <3>, <11>, <25> ja <26>).

Kiviaitojen sisäpuolelle jäävä turpeenalainen maa oli molempien kehien alueella kuohkeahkoa, ruskeahkoa sekamaata, joka on epäilemättä saanut tämän luonteensa paikalla tapahtuneen peltoviljelyksen

tuloksena. Kyseinen viljelytyyppi voidaan jokseenkin luotettavasti määritellä nimenomaan kaskipeltoviljelyksi, lähinnä huhtakaskeksi. Silmämääräisenä arviona voidaan todeta, että pellon II maa vaikutti yleensä raaemmalta kuin pellon I maa.

Kiviaitarakenteita ei purettu missään kohden, joten siitä mitä niiden alla on löydettävissä ei ole aivan tarkkaa kuvaa. Joka tapauksessa useissa kohdissa voitiin todeta, että kiviaitojen välissä on samanlaista palonsekaista hiekkamaata kuin avattujen raunioiden alla sekä aitakehien ulkopuolella (ks. varsinkin aitaan II kuuluvan raunion <1> tasopiirrosta ja stratigrafiseen yksikköön 8 liittyvää dokumentaatiota).

Näyttää aivan ilmeiseltä, että aita II on tehty osittain aita I hyväksikäyttämällä ja on siten ajallisesti nuorempi. Kiviaitojen - ja samalla niiden rajoittamien peltojen - välisen ajallisen eron absoluuttisesta suuruudesta ei kuitenkaan ole tällä hetkellä mitään reaalista käsitystä.

Aidan I päällä havaittiin kohdassa noin p 54; i 20 poikkeava muodostelma<31>: aitakiven päällä oli kasaantuneena ruskeahkoa maata ja sen keskellä pienehkö kuopanne. Maa, joka on todennäköisesti peräisin viereisestä kaskipeltokerroksesta, peitti alleén kiviä. Jäännös on siis nuorempi kuin aita ja pelto, mutta tämän tutkimuksen perusteella ei voida sanoa kuinka myöhäinen se on, eikä myöskään sitä mikä sen tarkoitus on ollut; kuopan pohjalla nähty palanut kivi ja hiili saattaisivat viitata siihen, että kyseessä olisi nuotionpohja.

Aitaan II liittyy myös sen länsiosan ulkopuolella (p 48; i -27) poikkeava yksityiskohta, <32>. Muutamia suurehkoja kiviä löydettiin pienten kivien kanssa muodostamassa keskeltä ja länsipuolelta avoimen kehän. Kivien välissä oli hiiltä jossain määrin, joten näyttää siltä, että nämä jäänteet olisivat todisteita tilapäisestä kivistä tehdystä liesirakennelmasta.

Muutamissa kohdin kiviaita I oli erittäin vähäkivistä. Esimerkiksi aitojen I ja II liitoksen luona kohdassa p 55; i -7 aitakehä näyttää puretulta, sillä paikalla on vain muutamia kiviä ja maa on palonsekaista ja harmaata hiekkaa sisältävää kuten kiviaidan alla yleensä. On tietysti mahdollista, että kiviä olisi joskus ajettu alueelta pois rakennustarpeiksi muualle, sillä paikalliset ihmiset kertoivat kiviaitoja hävitetyn tähän tapaan menneinä vuosina käyttäen kiviä suurissa valutöissä. Tässä tapauksessa kuitenkin kohdalla oli paksu turvekerros, joten kivet näyttävät kadonneen jo kauan

sitten ja mieleen onkin tullut mahdollinen selitys, että aitaa olisi purettu ja kiviä käytetty lähinnä pellon I alueella raunioiden rakentamiseen jossain pellon perustamisen ajankohtaa myöhemmässä vaiheessa, mistä ei kuitenkaan tutkimuksissa todettu konkreettista näyttöä.

Aitaan II kuuluva raunio <1> tutkittiin pinnallisesti dokumentoimalla turvekerroksen poistamisen jälkeen. Ennen turvekerroksen (1) poistamista raunion keskellä voitiin todeta pitkulainen syvennys, jonka ympärillä keskikokoiset kivet muodostivat laivalatomusmaisen kehän. Tutkimus osoitti, että tämä on yksi niistä raunioista, joita paikalliset asukkaat ovat tutkineet hautojen löytämisen toivossa. Keskellä olevassa kuopassa turvekerros oli huomattavasti ohuempi kuin reunoilla säilynyt turvekerros. Keskustaan kaivetun kuopan rajat (3) voitiin summittaisesti määritellä, samoin siitä kaivettu hiekansekainen maa ja irtokivet (2) voitiin tunnistaa raunion keskustan ja sen koillisreunan välillä; raunion keskustassa sijaitseva "silmäkivi" kuuluu tähän myllerrettyyn kerrokseen. Varsinainen alkuperäinen raunio (4) todettiin kasatuksi aidan linjaan sopeutuen yhden maakiven (5) kupeeseen. Alimpien rauniokivien seasta paljastui hiekkapitoinen palomaa, jonka voitiin nähdä jatkuvan etelään ja itään avatun alueen reunoihin saakka. Raunion pohjoispuolella alkoi kiviaidan II rajaama ruskehtava peltomaa (6), jonka raja (7) palokerrokseen (8) on ilmeisesti syntynyt pellon muokkauksen yhteydessä. Avatun alueen koillisnurkassa oli kaatuneen männyn synnyttämä kuoppa (9) ja siitä paljastui varsinainen koskematon perusmaa (10).

Kahden raunion, <15> ja <18>, purkamisen yhteydessä saatujen ja yleisluontoisten havaintojen lisäksi pellon I tutkimiseksi ehdittiin tehdä kaivausten lopulla yksi kangastien poikki ulottuva kaivanto kohdassa p 42 - 43; i 6 - 12. Tien kulutusurat olivat tietysti rikkoneet turvekerroksen paikalta ja tunkeutuneet osin kaskipeltokerroksen lävitsekin. Peltokerroksen vahvuus vaihteli tutkittualla alueella 6 - 12 cm välissä. Peltokerroksen pohjaraja pyrittiin puhdistamaan erityisen huolellisesti siinä toivossa, että löydettäisiin jälkiä maan muokkauksessa käytetystä välineestä. Tutkimustulokset eivät ole tässä suhteessa ehdottomia. Toisin sanoen, on mahdollista, että muokkaukseen on käytetty useampaa kuin yhden tyyppistä välinettä. Peltomaan hienojakoisuus ensisijaisesti voisi viitata siihen, että muokkaukseen olisi käytetty risukarhia, mutta ei ole myöskään poissuljettava mahdollisuutta, että peltoa olisi

käännetty kuokkimalla. Sen sijaan kaivaus ei tuonut esiin merkkejä mahdollisista kaskiaatran jättämisistä urista, joiden olettaisi olevan suhteellisen helposti tunnistettavissa.

Pellon I eteläpuolella kiviaitaan jää 10-15 metriä leveä aukko. Näyttää mahdolliselta, että tämä olisi alkuperäinen ainakin osittain, siis että pellon portti olisi tällä kohtaa. Toisaalta on todettava, että uudelta kaavoitetulta Sällintieltä tuleva liittymä on voinut tuhota osan aitarakennelmaa, samoin kuin myös vanha kangastie. Sen sijaan on aivan ilmeistä, että pohjoislaidalla kangastien jättämä aukko on aitaan tullut sekundäärinen katkos. Pellon II aitauksessa ei havaittu yhtä selvää aukkoa, mutta vaikuttaa siltä, että pääsy senkin alueelle olisi ollut ensisijaisesti eteläpuolelta. Esimerkiksi aitojen liittymäkohdassa (p 37; i -6) on pienehkö aukko, joka on voinut olla sopiva tähän tarkoitukseen.

Absoluuttisissa ajoituskysymyksissä tulevat luultavasti olemaan ratkaisevat C_{14} -näytteistä saatavat tulokset, jotka eivät vielä ole valmiit. Jonkinlaisen viitteen ajoituksesta antaa peltojen I ja II välisen kiviaidan päältä löydetty lahoamistilassa oleva kanto kohdassa p 46; i -9. Kannon kokonaisvahvuudeksi mitattiin noin 36 cm, mutta sen ulko-osa oli niin laho, ettei vuosirenkaiden laskeminen ollut mahdollista. Voitaneen kuitenkin arvioida, että puun halkaisijan keskimääräinen vuotuiskasvu ei liene ollut 0,5 cm enempää, mikä viittaisi noin 70 vuoden ikään sen kaatamishetkellä. (On todettava kuitenkin, että Pellon korkeusasteella tämän kokoiset männyt, josta todennäköisesti on kysymys, ovat yleensä yli satavuotiaita). Kannon lahoamisaste ja sitä peittänyt vahva turvekerros puolestaan todistavat siitä, että puu on kaadettu jo useita vuosikymmeniä sitten. Kokonaisuutena ottaen nämä seikat antavat aiheen olettaa että, puu olisi alkanut kasvunsa varovaisestikin arvioiden vähintään yli sata vuotta, luultavasti kuitenkin huomattavasti yli sata vuotta sitten. Ensisijaisesti on ajateltava, että puun kasvu olisi alkanut aidan rakentamisen jälkeen, todistaen siis sen vähimmäisiästään. Toisaalta samaa järeysluokkaa ja lahoamisastetta olevien kantojen löytyminen itse peltojen alueelta viittaa siihen mahdollisuuteen, että näin saatava ajoitusvihje koskisi kaskipeltoviljelyn lopettamista tällä paikalla. On siis syytä olettaa, että viljely olisi loppunut tällä paikalla viimeistään 1800-luvun alkupuoliskolla, mutta mahdollisesti tämä dendrokronologisen materiaalin antama minimiraja menee 1700-luvun puolelle.

A-terassilla nähtävissä raunioista suhteellisen monessa voitiin todeta merkkejä niiden avaamisesta. Joissakin tapauksissa jäljet näyttivät varsin tuoreiltakin. Edellä mainitun kiviaitaan II kuuluvan raunion lisäksi pengotuiksi voitiin todeta ainakin seuraavat: <9>, <11>, <13>, <14>, <17> ja <18>. Näistä raunio <14> oli kaikkein selvimmin todettavissa oleva esimerkki. Sen keskusta oli kaivettu syvä kuoppa aina luonnollista pohjamaata myöten. Kuopan pitkulainen muoto osoittanee sen kaivajien etsineen nimenomaan merkkejä mahdollisesta hautauksesta kivien alla. Osa kaivetusta maasta ja kivistä oli heitetty takaisin kuopan pohjalle, johon oli myös kasautunut raunioista valunutta maata.

Raunio <15> on purkamalla tutkituista raunioista A-terassilla ainoa, joka todettiin koskemattomaksi (lukuunottamatta sitä, että raunion turvekerros oli irroitettu inventoinnin yhteydessä syyskuussa 1983). Raunio tutkittiin poistamalla ensin turvekerros (1) kaivausta varten ruudutetulta alueelta, minkä jälkeen se dokumentoitiin piirtäen ja valokuvaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin siihen asti kuin se oli mahdollista. Lievästi ellipsinmuotoinen raunio jaettiin sektoreihin lankojen avulla ja purettiin sitten sektoreittain kivirakenteen pohjaan saakka. Maakerrokset raunion ulko- ja sisäpuolella kaivettiin viimeksi.

Päällimmäisenä rauniossa oli enimmäkseen läpimitaltaan 30-50 cm kokoisia kiviä kehämäisenä muodostelmana. Näiden joukossa löydettiin kahtena kappaleena työstetty kivi (löytö n:o 2). Rakenteen pohja muodostui pienemmistä kivistä, halkaisijaltaan 15-25 cm luokkaa. Etenkin lähellä pohjaa olevien kivien välissä oli löysää pölymäistä maata, neulasia, kuivia lehtiä ja naavamaista nöyhtää (3), joka on aivan ilmeisesti tunkeutunut raunion sisään pitkän ajan kuluessa alkaen sen rakentamisesta nykypäivään asti. Raunio oli kasattu kolmen, ei kovin kookkaan maakiven (7) ympärille. Raunion ulkopuolella oli ruskeavoittoinen, kuohkea hiilensekainen peltomaa (5), joka muuttui väriltään punertavaksi muokkauksen alarajaa (6) kohden. Peltokerroksen vahvuus oli yleensä noin 7 cm, mutta vahvimmillaan noin 13 cm. Hiilen lisäksi peltomaassa oli erotettavissa vaaleata hiekkaa, samanlaista kuin oli selvemmin nähtävissä rauniokivien alaisessa palomaassa (4). Palokerros oli paikoin painunut kuopalle päällä olleen kivikerroksen painon johdosta ja sen alta löytyi kuten peltokerroksenkin alapuolelta punertava hiekka- ja kivipitoinen perusmaa (8).

Yhteenvetona edelläkuvattu stratigrafia antaa aiheen päätellä, että paikalla on poltettu kaski, mikä jälkeen alue on perattu kivistä puhtaaksi kasaten ne raunioksi ja ympäröivää maata on muokattu,

mahdollisesti risukarhilla. Muokkausväline ei ollut varmuudella pääteltävissä peltokerroksen alarajan jäljistä, joissa oli vaivoin erotettavissa ohuita uria, mutta risukarhiin tuntuisi viittaavan myös se, että peltokerros oli kohonnut osittain reunimmaisten rauniokivien päälle. Tutkimuksessa ei todettu mitään merkkejä, jotka voitaisiin pitää osoituksena hautauksesta, eikä näin ollen siis löydetty vahvistusta paikallisten asukkaiden vaalimalle traditiolle.

Toinen A-terassilla pohjaan asti tutkituista raunioista, raunio <18>, todettiin joutuneen paikallisten asukkaiden mielenkiinnon kohteeksi konkreettisella tavalla. Tästä todistivat raunion keskellä nähty suurehko kuoppa (2) ja siinä sekä raunion ulkopuolella, lähinnä itäpuolella, hajallaan tavatut irtokivet (1). Turvekerroksen (3) poistamisen jäkeen havaittiin, että raunio (4) oli kasattu kahden suuren maakiven (5) väliin. Kiviä poistettaessa todettiin erityisen selvästi länsipuolella, että ensin oli asetettu suurehkoja kiviä kehäksi yhdessä maakivien kanssa. Kivien välissä oli löysää irtomaata (6), jota sinne on joutunut aikojen kuluessa (seassa löytyi myös pala paperia). Kivien alla tavattiin tässäkin rauniossa palonsekainen kerros (9) ja raunion ulkopuolella harmaanruskea, läikikäs peltokerros (7); josta löytyi pieni, mahdollisesti työstetty kvartsiittikiven palanen (löytö 3). Peltokerroksen vahvuus vaihteli keskimäärin 6 ja 12 cm:n välillä ja sen alaraja (8) leikkasi raunion alle jäävää palomaakerrosta (9). Kyseinen palomaakerros oli pinnastaan hiilipitoinen sisältäen valkeanharmaata hiekkaa, josta alaspäin maa ilmeisesti palon vaikutuksesta oli värjäytynyt osin voimakkaan punaiseksi lähes 20 cm:n syvyyteen pinnasta mitattuna. Palovaikutusten ulottuminen suhteellisen syvälle selittyy sillä, että oletetussa kaskenpoltossa suuret maakivet (5) ovat kuumentuneet voimakkaasti, siinä määrin, että ne ovat lohkeilleet, ja siten heijastaneet kuumuutta edelleen maahan. Raunio entisöitiin tutkimusten aikana tehtyjä piirroksia apuna käyttäen.

Kangastien itäpuolella, kohdassa p 62; i 7, 5, huomattiin maassa noin 10-15 cm:n syvyinen pitkulainen, 40 cm leveä ja 125 cm pitkä painanne, kuoppa <20>, joka oli turvekerroksen peittämä. On oletettavaa, että kuoppa on syntynyt kangastien käyttöön liittyen, siitä on voitu esimerkiksi kaivaa hiekkaa tien kuoppien täytteeksi.

A-terassin raunioissa oli havaittavissa eräitä rakenteellistypologisia vaihteluja sekä myös suuriakin eroja koon suhteen. Näiden piirteiden tutkimiseksi ei kuitenkaan ehditty tehdä juuri paljoa, eikä niiden merkityksestä siten voida sanoa kovin perustellusti juuri mitään. Raunio <25> esimerkiksi koostuu pelkästään suuresta maaki-

vestä, jonka päälle on kasattu pieniä kiviä. Tämäntapainen suurten maakivien hyödyntäminen esiintyy useissa kohdin myöskin kiviaitarakennelmissä ja se onkin luonnollista niiden koon vuoksi. Kiviaidan I itäreunaan kuuluvassa rauniossa <24> oli kuitenkin ilmeisesti nähtävissä jotain muutakin, sillä maakiven päällä löydettiin turvekerroksen alta nyrkinkokoisten pikkukivien muodostama pieni kehä (p 40: i 20), joka on epäilemättä tehty tarkoituksellisesti. Tarkoituksesta voidaan tehdä vain arveluja, kuten esimerkiksi, että kehä liittyisi lasten leikkeihin. Toisena erikoisempaan poikkeuksena voidaan mainita raunio <6>. Tämä poikkesi päällisin puolin muista raunioista ennen kaikkea siinä, että siihen kuului ikäänkuin pienehköistä kivistä tehty jokseenkin tasainen kiveys. Raunio poikki tehty kapea 30 cm levyinen koekaivanto osoitti lisäksi, että kivet oli asetettu kaskipeltokerroksen päälle, josta löytyi yksi hevosenkenkänaula. Näiden huomioiden varassa näyttää siltä, että tämä raunio kuuluisi joko pellon viljelyn loppuvaiheeseen tai olisi vieläkin myöhäisempi.

Kangastietä tutkittiin vähäisessä määrin edellä mainitun koeojan lisäksi haravoimalla se muun alueen yhteydessä metallinetsimellä, jolloin tiemaasta löydettiin erityisesti hevosenkenkänauloja, kuten hyvin voitiin olettaakin. Tien käyttöönoton ajankohdasta voidaan todeta, että se on epäilemättä tapahtunut pellonkäytön loputtua koska se kulkee tämän poikki. Tien käyttö on ilmeisestikin katkaisuut aidan I pohjoislinjan ja kuluttanut peltokerroksen lisäksi ainakin yhtä kivirauniota, rauniota <16> kohdassa p 48; i 8.

B-TERASSI

B-terassilla paljastettiin kaivausten aikana lähes kaikki alueella havaitut kivirauniot turvekerroksen alta sekä vedettiin kaksi pitkähköä koeojaa aiemmin havaitun peltoalueen pitkittäis- ja poikittaissuunnassa.

Peltoalueen rajat voitiin määritellä jokseenkin tarkasti maatuneiden ojalinjojen avulla, joita myötäilivät lahonneen puuiden jäännökset turvekerroksen seassa. Peltoa tiedettiin kynnetyn viimeksi noin 40 vuotta sitten, mikä oli havaittavissa myöskin pellossa kasvavan vanhimman puuston iästä. (Aidan rakennusaineina oli käytetty myös tehdastekoisia lankanauloja, todistaen siten varsin tuoreesta käytöstä). Ojista ei huomattu jälkiä pellon luoteispäässä lainkaan. Pinta-alaltaan kynnöspellon suuruudeksi voidaan määritellä noin neljä aaria. Pellon keskiosassa oli havaittavissa pitkittäissuuntaisen painauma, joka ei todennäköisesti ole maatuneen ojan jättämä, vaan luultavasti syntynyt kynnettäessä maata reunoille päin (ns. vesivako). Ojille ei löydetty laskuojaa, joten niiden merkitys ei ole ollut niinkään kuivattaa viljelysmaata, vaan ehkäistä puiden juurien tunkeutuminen peltoon. Ilmeisesti kuitenkin pellon käytön loppua kohden se alkoi päästä metsittymään reunoilta alkaen, sillä eräät ojissa ja reunoilla tavatut kannot olivat epäilemättä vanhempia kuin 40 vuotta. Vanhin laskettu kanto ojassa (x 11; y 30) sisälsi 72 vuosikasvainta. (Toisaalta voitiin todeta lahoja kuusen kantoja, jotka oli jäljistä päätellen kaadettu moottorisahalla).

Kyntöpellon alueen ulkopuolella oli metsässä vankka turvekerros ja puusto oli pääosin tiheää ja pienehköä viimeikaisen hakkuun seurauksena. Koeojat ja raunioiden yhteydessä avatut alueet osoittivat, että myös tällä terassilla oli harjoitettu kaskipeltoviljelyä, josta kertova ruskeahko multamainen peltomaa voitiin useissa kohdin nähdä raaemman näköiseen hiili- ja hiekkapitoiseen palomaahan rajoittuneena. Raja oli hyvin nähtävissä raunioiden <3>, <2> ja <1> vieressä ja koeojan I alussa sekä raunio <6> luona. Kaskipellon rajat ovat siis jokseenkin hyvin hahmoteltavissa lännen ja kaakon välillä. Raunio <6> luona todettu raja viittaa siihen, että pelto jatkuisi vielä siitä itäänpäin, mikä sopii hyvin myös maaston luonteeseen tuolla alueella. Rajoittumista pohjoisessa ei voida todeta vaikkakin on nähtävissä, että molempien koeojien päässä pellon ulkopuolella tulee vastaan turpeen alta palomaa. Näinollen kaskipellon pinta-ala voidaan määritellä vain hyvin summittaisesti näiden tutkimusten perusteella. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että sen laajuus lienee ollut vähintään viisi aaria, mikä on karkeasti ottaen samaa luokkaa kuin ylempällä A-terassilla tavatut kiviaidoin rajatut peltoalueet.

B-terassilla avattiin kaivauksissa kokonaan vain raunio <2>, joka voitiin todeta koskemattomaksi vahvan turvekerroksen (1) alta, vain suurimpien pinnassa olevien kivien ollessa osittain näkyvissä.

Turpeen poistamisen jälkeen havaittiin, että maa raunion ympärillä oli kaakkoispuolella tummasävyistä, palonsekaista kuohkeaa multaa (4), joka tunnistettiin peltokerrokseksi. Sen vahvuudeksi mitattiin 8-12 cm. Raunion lounaispuolella puolestaan maa koostui vaaleasta hiekasta ja palojäljistä (3) ja oli lisäksi kivipitoisempaa. Tämä palomaa jatkui raunion alla ja myöskin peltomaan alla, jossa kuitenkin hiilensekainen pintakerros oli maanmuokkauksessa poispyyhitetty ja vain punaiseksi palanut hiekka oli jäljellä. Itse raunio (2) oli kasattu noin 60 cm halkaisijaltaan olevan pyöreäkhön maakiven (6) ympärille. Maakiveä kiersi raunion pohjalla keskisuurista kivistä tehty kehä, jonka sisään ja päälle oli heitetty pieniä kiviä. Päällimmäisenä oli jälleen kehäntapaisesti suurehkoja kiviä, joiden joukosta luoteisreunalla erottui kookas kulmikas, ikäänkuin työstetty kivi.

Tutkimuksen voidaan katsoa kiistattomasti osoittaneen, että raunio <2> oli tavallinen kaskiviljelyraunio. Raunio entisöitiin tehdyn dokumentaation avulla alkuperäistä muistuttavaksi.

Kyntöpellon pituussuunnassa vedetty koeoja I osoitti, että luoteispäässä pellon reunan (7) ulkopuolella alkoi, kuten jo edellä todettiin, hiekansekainen palomaa (4), joka tuli esiin myös kaakkoispäässä kaskipeltokerrokseksi tunnistetun ruskeanharmaan maan (8) ulkopuolella. Leikkaus raunion <8> kohdalla osoitti puolestaan, että tämä kuului selvästikin juuri kyseisen kyntöpellon viljelyvaiheeseen. Peltokerroksen (6) kyntösyvyys vaihteli 15 ja 20 cm:n välillä. Peltokerroksen poistamisen jälkeen havaittiin, että kyntörajan (7) alainen maa (11) ei vielä ollut puhdasta pohjamaata ja kaivauksen jatkaminen syvemmälle välillä x 5-15 paljasti, että tämä maa muodosti paksun, 25-40 cm vahvan kerroksen, jonka alaraja (12) muodostui samansuuntaisista noin 60 cm:n levyisistä aaltomaisista urista puhtaassa pohjamaassa (13). Etenkin urien lähellä oleva maa oli paikoin voimakkaasti läikikästä. Nämä jäljet on tulkittu siten, että pelto on joskus kivetty lapioidulla se läpikohtaisin ura kerrollaan, jolloin tummempi pintamaa on joutunut aina edellisen uran pohjalle. Lapiopelto, jollaisesta siis lienee kysymys, on kaakossa rajoittunut jokseenkin tarkalleen samoin kuin kyntöpelto, sillä ensimmäinen ura kulkee päätyöjan suuntaisesti, siitä noin puoli metriä pellon puolella.

Koeojan II tutkimuksen yhteydessä avattiin ja dokumentoitiin myös talonpohjaa muistuttava alue, "pikkupelto" sekä sen vieressä ja päällä olevat rauniot <3>, <4>, <5> ja <9>.

Koeojaan II tehtiin laajennus kohtaan x 31-35; y 15-19, alueelle, josta löydettiin sitä ennen metallinilmaisimen antaman viitteen perusteella kaksi pronssihelaa (löydöt 31 ja 32) kyntöpeltokerroksesta (4). Kaivausta jatkettiin hieman kyntöpeltokerroksen alapuolelle suppeammalla alueella kohdassa x 31-35; y 15-17. Tällöin havaittiin samantyyppinen vanhempi muokattu kerros (8) kuin koeojassa I, mutta vahvuudeltaan ilmeisesti ohuempana säilynyt. Saavuteissa kaivaustasossa tavatut lapiourat (19) olivat samansuuntaisia (poikittain kyntöpellon pituussuuntaan nähden) ja samantyyppisiä kuin koeojassa I. Lähellä pohjaa oli kohdassa x 31-32; y 15-16 runsaasti hiiltynyttä maata ja sen seassa hiiltä. Tämänkin alueen tutkimuksessa saatiin kerrostumasta vaikutelma, että se olisi syntynyt lapiotyön tuloksena. Niinikään on huomattava, että lapiopeltokerrostuman löytyminen tällä kohdalla todistaa sen olleen todennäköisesti laajuudeltaan samaa luokkaa kuin myöhempi kyntöpelto, siis noin neljä aaria, sillä merkit vanhemmasta peltokerroksesta näkyivät koeojassa II koko kyntöpellon leveydeltä, samoin kuin koko pellon pituudelta koeojassa I.

Niinsanotun pikkupellon alueella havaittiin, että raunio <3> on tyypillinen kaskiraunio, jonka ulkopuolella oli pääosin ilmeisesti risukarhilla muokattua peltomaata (13) ja hieman myös muokkaamaton palomaata (7). Pikkupelto on käännetty palomaasta ja kaskipellon maasta todennäköisesti joko lapiolla tai kuokalla, eikä sen peltokerrosta (12) ole nähtävästi juuri sen enempää muokattu. Pellon reunoja kiersi ojamainen muodostelma, mutta kun peltomaa oli poistettu sen lounaisnurkasta (linjojen x 31 ja y 9, 90 rajoittamalta alueelta) niin voitiin todeta, että mistään varsinaisesta ojasta ei voida puhua tässä yhteydessä, vaan aivan ilmeisesti peltomaa oli kaivettu koko alueella samaan pohjarajaan (11) asti kasaten maata keskialueelle. Peltomaassa, pinta-alaltaan vajaa 0,3 aaria, näkyi selviä tummia läiskiä, jotka epäilemättä ovat muodostuneet käännetyn maan tummasta pintaosasta. Pikkupellon eteläkulman ulkopuolella oli pieni kiviraunio <9>, joka on mahdollisesti syntynyt juuri pikkupellon kääntämisen tai muokkauksen yhteydessä. Pikkupellon päältä tavattujen raunioiden <4> ja <5> täytynee puolestaan liittyä joko koeojan II laajennuksessa havaittuihin lapiopellon jääneisiin tai sitä myöhemmän kyntöpellon viljelyyn: stratigrafiset suhteet eivät tutkitulla alueella valaise mitään tässä suhteessa, mutta mahdollisuus, että ne liittyisivät kyntöpeltovaiheeseen vaikuttaa hieman todennäköisemmältä. Raunioista <3>, <1> ja <6> poistettiin vain turve. Raunioista <1> vierestä poistettiin kuitenkin pieneltä alueelta

peltomaata kohdasta x 13-14; y 12-13, mikä antoi vaikutelman, että peltokerros jatkuisi raunion alla, vaikka toisaalta se vaikutti nousuvan hieman reunimmaisten rauniokivien päälle ikäänkuin palteeksi. On mahdollista, että raunio <1> ei kuulu kaskipeltovaiheeseen, vaan että se olisi syntynyt lapiopellon perustamisen yhteydessä. Myös raunion <6> pohjoisreunalla voitiin todeta peltokerroksen nousseen palteeksi alimpia kiviä vasten.

Kyntöpellon etelänurkalla huomattiin ojan takana kaksi pienehköä kivirauniota turvekerroksen alta. Vaikuttaa mahdolliselta, että nämä olisivat peräisin lapiopellosta, sillä ne näyttävät rakennetun kyntöpellon suuntaisesti ja samalla ilmeisesti myös lapiopellon suuntaisesti, mutta kyntöpellon kivet tältä alueelta on kerätty raunioon <8>. Kyntöpellon kaakkoisnurkalla sijaitseva raunio <7> puolestaan kuulunee raunion <8> tapaan kyntöpeltovaiheeseen. Pellon alueella oli nähtävissä lisäksi kaksi suurta maakiveä, joita ei ole voitu liikutella pellon käyttöaikoihin. Sen sijaan raunion <8> ja pellon päätyojan välissä ollut suurikokoinen kivi osoittautui irtokiveksi, sillä lapiopellon työstöurien nähtiin koeojassa I menevän sen alle.

B-terassin peltoviljelystä on paikkakunnalla elävää suullista traditiota. Erityisen tärkeänä voidaan pitää Matti Vuopion 80-vuotiaalta tädiltään Aino Mäkikyröltä kuulemaa mainintaa, että pelto, jota kutsuttiin takatarhaksi, on ollut noin 60 vuotta sitten Lahden talon siemenviljapelto.

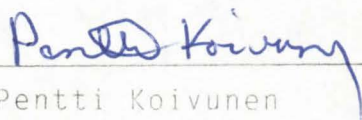
JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kesällä 1984 Pellon Nivanpään Pikkutaivaankankaalla tehdyt arkeologiset tutkimukset ovat osoittaneet ensisijaisesti, että alueella on todettavissa huomattavan laajat ja monipuolisetkin merkit vanhasta viljelytoiminnasta. Jäännösten iän toivotaan selviävän myöhemmin saatavissa C₁₄-näytteiden tutkimustuloksissa. Peltojäänteet keskittyvät nyt tutkituille terassialueille, mutta niitä on havaittu myös näiden ulkopuolella. Sitä vastoin tällä hetkellä ei voida arkeologisessa todistusaineistossa tuoda esiin mitään positiivisia

näytteitä paikallisten asukkaiden välittämään traditioon kivirauni-
oista hautoina. Hautateoria ei kuitenkaan jää merkityksettömäksi
löydettyjen arkeologisten jäännösten tulkinna kannalta: koska ky-
seinen traditio voidaan jäljittää ilmeisen luotettavasti 1800-luvun
puolelle, antaa se samalla tietynlaisen viitteen siitä, että kaski-
peltoviljelyn loppumisesta ylemmällä A-terassilla tuolloin oli kulu-
nut jo pitkä aika. Sitä vastoin näyttää todennäköiseltä, että vil-
jely alemmalla B-terassilla olisi jatkunut ilman suurempia katkoksia
nyky aikaan asti. A- ja B-terassien välinen eroavuus tulee esiin jo
niiden kaskiviljelyjäänteissä. A-terassille tyypillisiä aitaraken-
nelmia ja peltoalueiden keskellä sijaitsevia raunioita ei tämänhet-
kisen tutkimuksen valossa esiinny B-terassilla, vaan siellä rauniot
näyttävät rakennetun kaskipeltoalueen reunaan.

Viimeisimpään peltoviljelyyn sisältyvä suullinen perimätieto siemen-
viljapellostosta on mielenkiintoinen ja saattaa olla myös koko alueen
viljelysjäänteitä selittävä, sillä peltoalueet ovat varsin pieniä.
Toisaalta tieto liittyy keskeisellä tavalla Torniojokilaaksossa
yleisempään traditioon siemenviljapelloista, jollaisiin laitoksen
aiemmissa tutkimuksissa on törmätty. Ns. siemenviljapelloille on ol-
lut ominaista suhteellisen pieni pinta-ala ja ne on sijoitettu ylä-
viin maastokohtiin, mistä syystä niitä onkin joskus kutsuttu vaara-
pelloiksi. Nimenomaan etelään ja länteen avautuvat rinteet on kat-
sottu tarkoitukseen soveliaiksi, koska auringon antama lämpövaraus
on näillä jäänyt helpommin yön ajaksi vaikuttamaan ja siten torju-
maan hallaa. Vaikuttaa mahdolliselta, että tässä olisi selitys
A-terassin, etenkin pellon I alueella tavatuille monille pienehköille
kiviraunioille peltomaan keskellä: ne toimivat lämmönvaraajina kyl-
myyttä vastaan ja siitä syystä niiden annettiin kaventaa muutenkin
suppeata viljelysalaa, vaikka monessa tapauksessa kivet olisi voitu
ilman suurempaa vaivaa kasata peltoa kiertävään aitaan.

Oulussa, huhtikuun 26. päivänä 1985

Pentti Koivunen
Arkeologian lehtori

Eero Jarva
Arkeologian assistentti

Löydöt 1-38, jotka on otettu talteen Oulun yliopiston historian laitoksen kaivauksilla Pellon Nivanpään Pikkutaivaankankaalla kesällä 1984.

Ks. kaivauskertomusta top. arkistossa.

Löytöpaikkatiedoissa sulkeissa oleva luku ilmoittaa kohteen stratigrafisen yksikön.

A-terassi

1. Hevosenkänäula.
Raunio 6, peltokrs. (16.8.1984).
2. Hioinkivi? Haljennut kahdeksi kappaleeksi.
Raunio 15 (2), p +48; i \pm 0; z 91,43 ja
p +48,3; i +0,25; z 91,56 (20.6.1984).
3. Hioutunut kvartsiittimukula. Luontainen?
Raunio 18 (7), p +57; i +13 (12.6.1984).
4. Hevosenkänäulan kantaosa.
p +60; i +4.
5. Rautaisen renkaan katkelma.
p +53; i +8.

Pello,
Nivanpää,
Pikkutaivaan-
kangas

6. Hevosenkenkänaulan kantaosa ja kotkatun
stanssinaulan katkelma.
p +52; i +7.

7. Hevosenkenkänaulan kantaosa.
p +50; i +7.

8. Niitatun metallipellin katkelma.
p +47; i +7.

9. Lyijykuula. Suurin \emptyset n. 0,83 cm.
p +47; i +7.

10. Kierteisen rautaesineen katkelma.
p +44 - +46; i +6 - +8.

11. Venenaula.
p +40 - +42; i +6 - +8.

12. Hevosenkenkänaulan kantaosa.
p +41; i +8.

13. Hevosenkenkänaula.
p +39; i +8.

14. Hevosenkenkänaula.
p +37; i +8.

15. Hevosenkenkänaulan kantaosa.
p +35; i +8.

16. Rautaesineen katkelma.

p +35; i +8.

Pello,

Nivanpää,

Pikkutaivaan-

17. Hevosenkenkänaulan kantaosa.

p +35; i +8.

kangas

Löydöt 4-17 metallinilmaisintöytä (MI)
kangastieltä (5.6.1984).

B-terassi

18. Liippa. Vaaleanruskeaa hiekkakiveä.

Koeoja I (6), x +33,80; y +19,30 (14.6.1984).

19. Pajanaula. Pituus n. 9 cm.

Koeoja I (6), x +28; y +19, MI-löytö
(7.6.1984).

20. Tiilenkappale.

21. Nappi. Valkeaa lasia. \emptyset n. 1,05 cm.

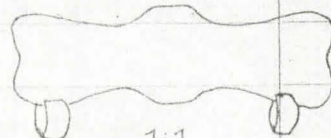
Löydöt 20-21. Koeoja I (6), x +26,50 - +28,60;
y +19 - +20 (11.6.1984).

22. 2 tiilenkappaletta. Toinen erittäin palanut.

23. Nappi. Valkeaa lasia. \emptyset n. 1,15 cm.

Löydöt 22-23. Koeoja I (6), x +10 - +15;

- Pello,
Nivanpää,
Pikkutaivaan-
kangas
- y +19 - +20 (8.6.1984).
24. Rautainen saranan osa.
Koeoja I (6), x +14,0; y +19,20; z 88,46
(6.6.1984).
25. Suorakaiteenmuotoisen rautapellin katkelma,
jossa naula.
Koeoja II (4), x +30 - +31; y +13 - +15
(14.6.1984).
26. Tiilenkappale.
27. Napin 'kuori'. Vaaleanruskeaa guttaperkkaa,
tummemmän ruskeita koristekuvioita.
Löydöt 26-27. Koeoja II (4), x +30 - +31;
y +15 - +19 (11.6.1984).
28. Lyijylejeeringin pala.
Koeoja II (8), x +30,8; y +17,3 (28.6.1984).
29. Hevosenkenkänaula.
Koeoja II (4), x +31; y +20,5, MI-löytö (7.6.
1984).
30. 2 aitanaulaa, joissa kappale puuta.
Koeoja II (1), x +30,5; y +29, MI-löytö
(7.6.1984).
31. Valjaiden hela, pronssia?
Koeoja II:n laajennus (4),

1:1

<p>x +33,84; y +15,22; z 88,27, MI-löytö (4.6.1984).</p>	<p>Pello, Nivanpää, Pikkutaivaan-</p>
<p>32. Valjaiden hela, pronssia? Koeoja II:n laajennus (4), x +32,78; y +15,40; z 88,27, MI-löytö (4.6.1984).</p>	<p>kangas</p>
<p>33. Suorakaiteenmuotoisen, kulmistaan viistetyn rautapellin katkelma, jossa kaksi naulaa ja yksi naulanreikä. (Ks. löytöä 25). x +31,67; y +14,17; z 88,24, MI-löytö pelto- krs:sta (4.6.1984).</p>	
<p>34. Hevosenkenkänaula. x +19,84; y +20,18; z 88,38, MI-löytö pelto- krs:n yläosasta (5.6.1984).</p>	
<p>35. Hevosenkenkänaula. x +18,52; y +20,7; z 88,48, MI-löytö pelto- krs:n yläosasta (4.6.1984).</p>	
<p>36. Prässinaula. Pituus n. 13,5 cm. x +16,40; y +18,58; z 88,49, MI-löytö pelto- krs:sta (4.6.1984).</p>	
<p>37. Hevosenkenkänaula. x +13; y +26, MI-löytö turvekrs:n alta (7.6.1984).</p>	
<p>38. Rautainen niitti maataloustyövälineestä. Toi- nen pää ympyrän-, toinen neliönmuotoinen.</p>	

1:1

Pello,

x +10,56; y +22,74; z 88,61, MI-löytö (4.6.1984).

Nivanpää,

Pikkutaivaan-

kangas

PELLO Pikkutaivaankangas

Tasokartta

A - terassi

25.6

1984

Raunio 1

OULUN YLIOPISTO Historian laitos

Kartta no. 3

Mittakaava 1:20

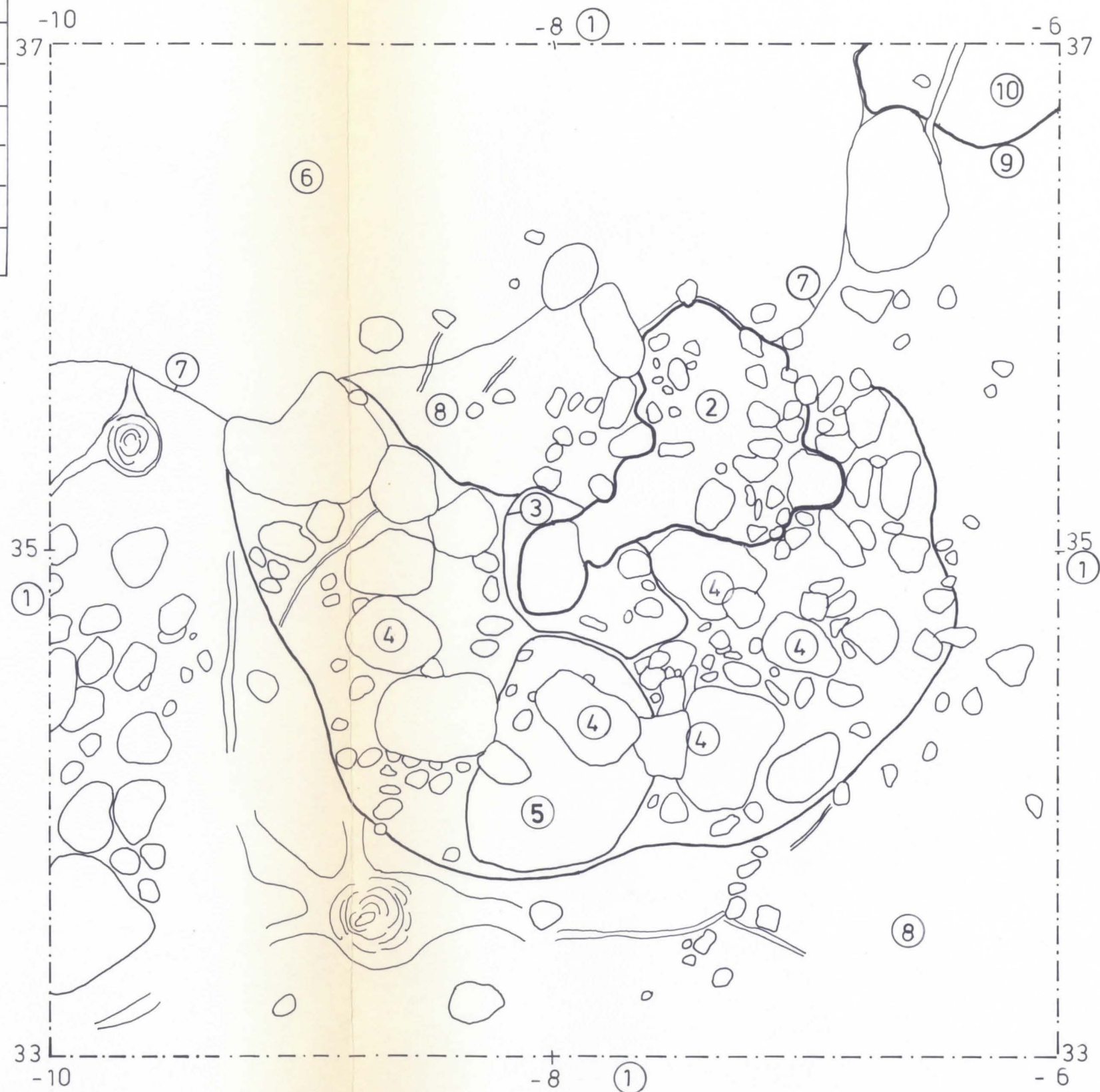
Kenttäpiirros: Matti Enbuska

Ritva Toropainen

Puhtaaksi piirtänyt: Irene Ryyppö

Stratigrafiset yksiköt:

- ① turvekerros
- ② irtomaata ja kiviä
- ③ kuoppa raunioissa
- ④ rauniokivet
- ⑤ maakivet
- ⑥ peltokerros
- ⑦ äestyksen raja
- ⑧ palokerros
- ⑨ tuulenkaadon kuoppa
- ⑩ perusmaa

0 1m

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84 N:o _____

Filmilaatu: _____ Objektiivi: _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

Aihe: A-terassi: yleiskuva
Säilintieltä kangastia
suuntaan.

Valokuvaaja: Eero Jarva

Päivämäärä: 2/6 19 84 Kello _____

Suunta: 0 / 400

Negatiivin n:o dia 1: 12

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

Aihe: Yleiskuva A-terassilta.
Etuhalais raunio 13 ja
aitojen I ja II pohjoislttymä.

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: 350 /400

Negatiivin n:o III-49-4 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84 N:o _____

Filmilaatu: TX Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: Yleiskuva A-terassilta.

Etuosalla kangaste ja siinä

raunio 16.

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 1984 Kello _____

Suunta: 120 /400

Negatiivin n:o III-49-5

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: Yleiskuva A-terassilta.

Aitojen I ja II liittymä.

Valokuvaaja:

Päivämäärä: 30/6 1984 Kello _____

Suunta: 250 / 400

Negatiivin n:o III - 49 - 3 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX

Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: Yleistuva A-terassiha.

Etualla raunio G, 28 ja

29

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: 220 / 400

Negatiivin n:o III-49-3

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: Yleiskuva A-terassilta.

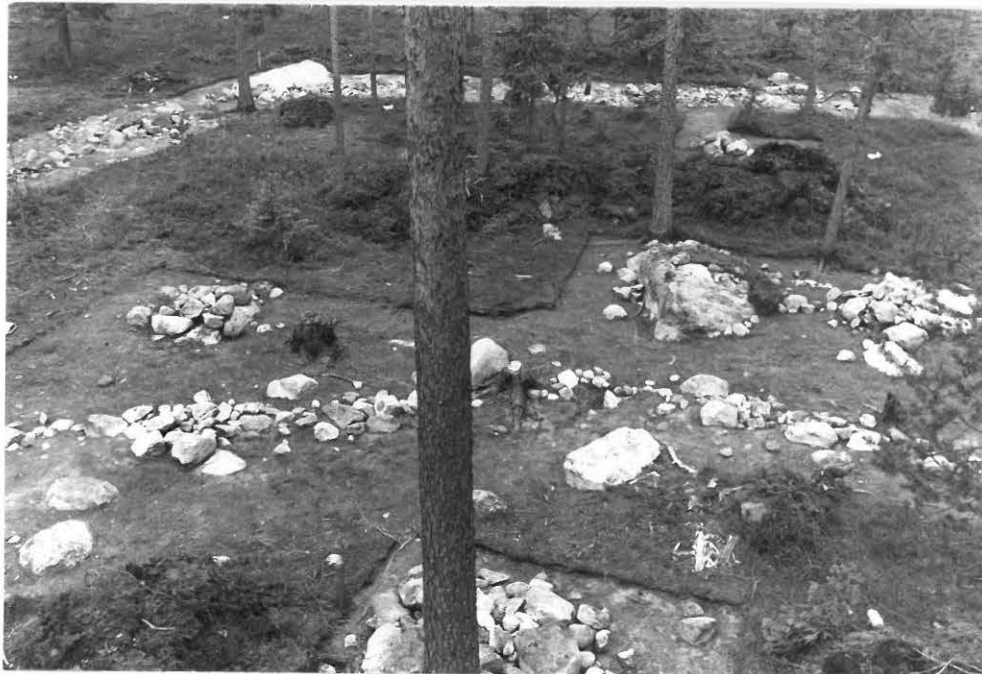
Raunio 19.

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: 150 /400

Negatiivin n:o III-49-5 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: Yleistuva A-terassilta.

Osa aitoja I ja II

Valokuvaaja: Pentti Koiunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: _____ /400

Negatiivin n:o III-49-3

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PK _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: A-terassi, rannio 1 tur-
peen poistamisen jälkeen.

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 25/6 1984 Kello 8.00

Suunta: 230 / 400

Negatiivin n:o III-44-5

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiiv: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: A-terassi, raunio 14

Valokuvaaja: Sirpa Kukka

Päivämäärä: 29/6 19 84 Kello _____

Suunta: 300 / 400

Negatiivin n:o III-47-5

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PX _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: A-terassi _____

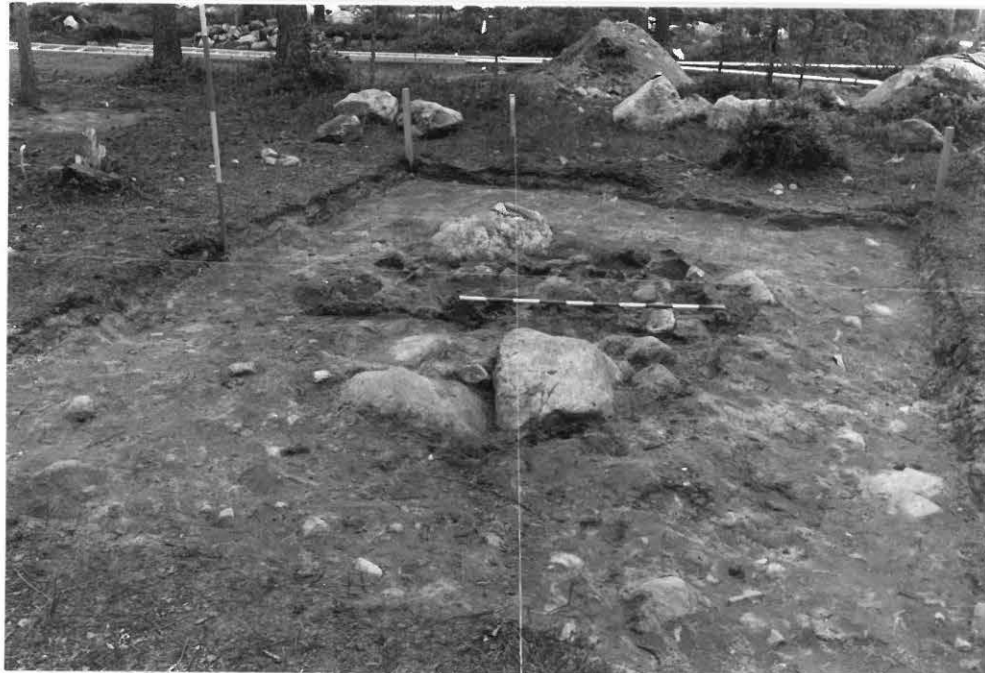
Rannio 15, turve poistettuna

Valokuvaaja: Sirpa Kukka

Päivämäärä: 8 / 6 19 84 Kello 10.22

Suunta: 200 / 400

Negatiivin n:o _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX

Objektiivi: 35

Filmikoko:

kinofilmi

6 x 6 sm

muu

Aihe: A-terassi, raunio 15

kaivettuna pohjaan

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 30/6 1984 Kello _____

Suunta: 100 / 400

Negatiivin n:o III-49-2

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PX Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

Aihe: A-terassi

Rannio 18, turve poistettu

Valokuvaaja: Sirpa Kosko

Päivämäärä: 7 / 6 19 84 Kello 7.45

Suunta: 300 / 400

Negatiivin n:o _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PK _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: A-terassi, raunio 18, itä-
puolen kivet ja länsipuolen
kivet suurimmaksi osaksi
poistettu, keskellä paloker-
ros (9), itä- ja länsip. pääs-
sä maakivet (7)

Valokuvaaja: Kirsti Paavola

Päivämäärä: 12/6 19 84 Kello 15.20

Suunta: 0 /400

Negatiivin n:o III-43-4

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

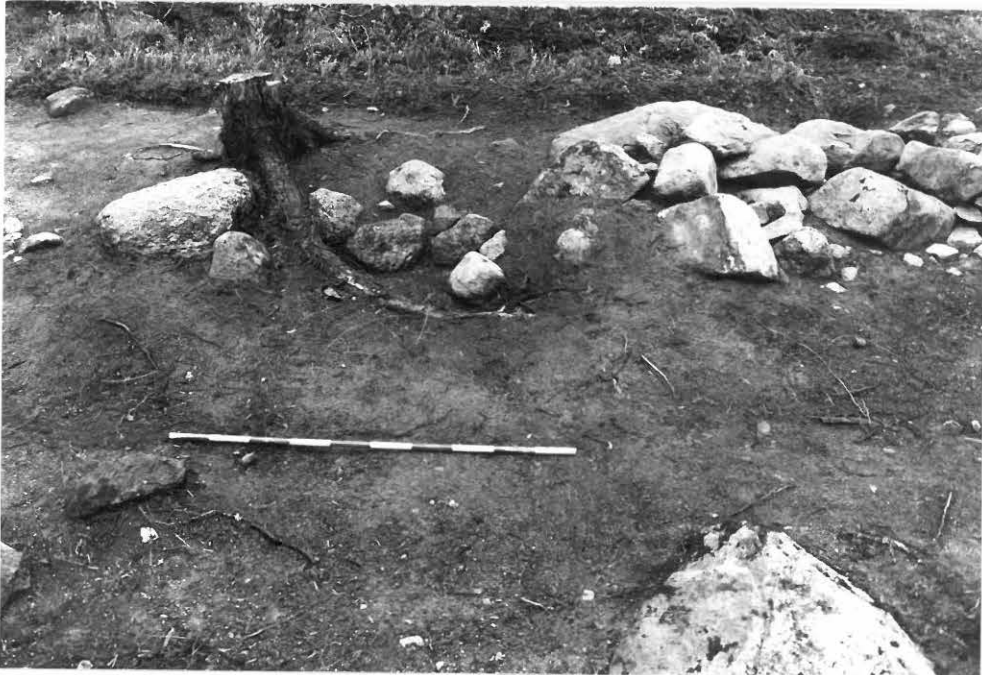
Aihe: A-terassi, räunnot 6 ja
28

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 29/6 19 84 Kello _____

Suunta: 0 /400

Negatiivin n:o III - 48 - 3

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PX

Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi

6 x 6 sm

muu

Aihe: A-terassi, aiha 22 ja

liesi (?) 31.

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 25/6 19 84 Kello 8.19

Suunta: 120 /400

Negatiivin n:o III-44-6

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: A-terassi. Kiesi (32) ai-
dan II ulkopuolella

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 29/6 1984 Kello 14.28

Suunta: 300 / 400

Negatiivin n:o III - 48 - 2

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PX Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi

Kocaja I, Turvekerros pois-
tettu

Valokuvaaja: Sirpa Kaleko

Päivämäärä: 7/6 1984 Kello 10.45

Suunta: 350/400

Negatiivin n:o ?

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiiv: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

Aihe: B-terassi Kooaja I

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: 320 / 400

Negatiivin n:o III-49-5 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: Px _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi, Kocaja I,

x + 0 - 20 y + 19 - 20

lapion jälkien mukaan

kaivettiin.

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 25/6 1984 Kello 8.38

Suunta: 136 / 400

Negatiivin n:o III - 44 - 7

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

Aihe: B-terassi. _____

Kocaja II:n laajennus,
näkyissä lapion jäljet

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: 150 / 400

Negatiivin n:o III-49-7 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi . Peltonen _____

leikkauksesta A-A₁ osa _____

Valokuvaaja: Sirpa Kosko

Päivämäärä: 29/6 19 84 Kello _____

Suunta: 330/400

Negatiivin n:o III-47-7 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: _____ Objektiivi: _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi : yleiskuva
Salliantea ylitse.

Valokuvaaja: Eero Jarva

Päivämäärä: 2/6 1984 Kello _____

Suunta: 100 / 400

Negatiivin n:o dia 1:15

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: Px

Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi

6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi

Turvekerros (2) poistettu

ränniästä B1

Valokuvaaja: Sinna Kokko

Päivämäärä: 6/6 1984 Kello 10.22

Suunta: 250 / 400

Negatiivin n:o _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi, raunio B 1:n

alue, johon on tehty leik-

kaus.

Valokuvaaja: Sinpa KOKKO

Päivämäärä: 30/6 1984 Kello _____

Suunta: 330 / 400

Negatiivin n:o III-48-6 _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PX Objektiivi: 35

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm
 muu _____

Aihe: B-terassi

Turvokerros (2) poistettu
rannista B2

Valokuvaaja: Sirpa Kokko

Päivämäärä: 6 / 6 19 84 Kello 10.39

Suunta: 50 / 400 ?

Negatiivin n:o _____

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: PK

Objektiivi: 35

Filmikoko:

kinofilmi

6 x 6 sm

muu

Aihe: B-terassi raunio B2

näkyvissä ③ ④ ja ⑤, pin-

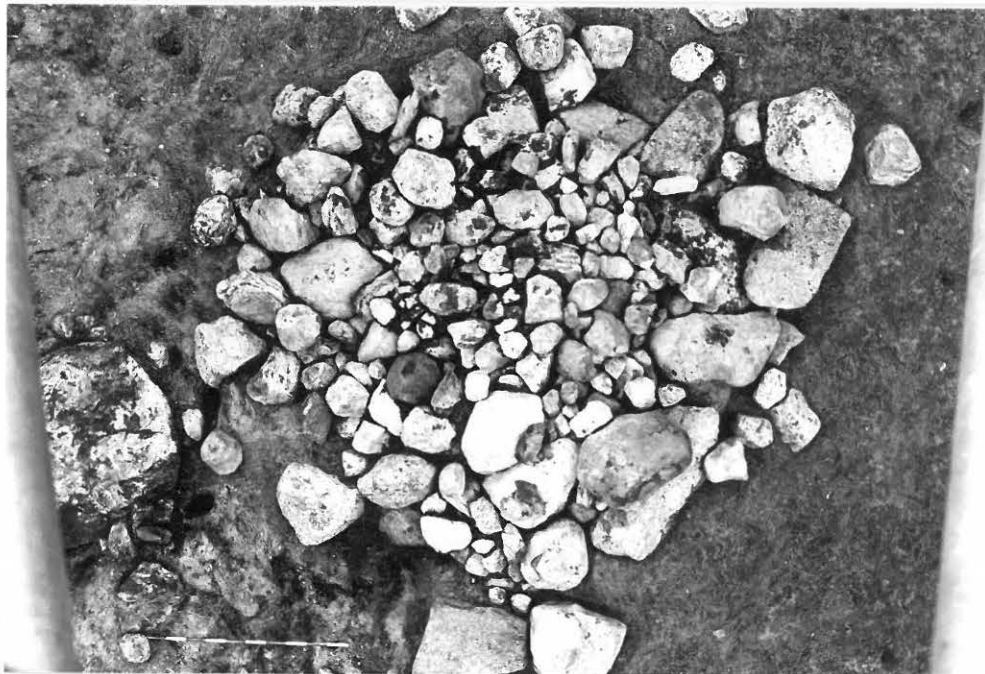
nasta poistettu rauniokivet.

Valokuvaaja: Kirsti Paavola

Päivämäärä: 13/6 19 84 Kello 12.42

Suunta: _____ /400

Negatiivin n:o III-43-4

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: Px _____

Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: B-terassi, raunio B6.

turpeen poisto suoritettu.

Valokuvaaja: Sirpa Kukka

Päivämäärä: 18/6 1984 Kello 13.30

Suunta: 230 / 400

Negatiivin n:o III-43-7

OULUN YLIOPISTO

Historian laitos

Tunnus: PP-84

N:o _____

Filmilaatu: TX _____ Objektiivi: 35 _____

Filmikoko: kinofilmi 6 x 6 sm

muu _____

Aihe: Vieiskuva B-terassiha.

Raunio B 7 ja sen takana

ojassa vanha kanto.

Valokuvaaja: Pentti Koivunen

Päivämäärä: 30/6 19 84 Kello _____

Suunta: 20 / 400

Negatiivin n:o III - 49 - G _____